

Damian Szacawa

Wsparcie Norwegii dla Ukrainy: bilans 12 miesięcy

W 2022 r. wartość pomocy dla Ukrainy wyniosła ok. 10,7 mld koron norweskich (ok. 965 mln euro), w tym 6,3 mld koron przekazano na pomoc cywilną i humanitarną, a 4,4 mld na pomoc wojskową. W większości środki te przekazane zostały za pośrednictwem organizacji międzynarodowych i funduszy wielostronnych. W kolejnych latach środki na wspieranie Ukrainy pochodzić będą z podatku naftowego, który w 2022 r. osiągnął rekordową wysokość.

Długoletni program wsparcia Ukrainy. Z badań Instytutu Gospodarki Światowej w Kilonii wynika, że w okresie 24 stycznia 2022 – 15 stycznia 2023 największe wsparcie dla Ukrainy (1,238 mld euro) spośród państw nordyckich przekazała Norwegia, plasując się tym samym na 8 miejscu na świecie. W relacji do PKB Norwegia znajduje się wprawdzie za państwami bałtyckimi („Komentarze IEŚ” nr 712 i 596) i Polską, ale pomoc stanowiąca 0,359% PKB i tak umożliwia jej znalezienie się w czołówce (7 miejsce). W kolejnych latach wielkość wsparcia znacząco wzrośnie, ponieważ 16 lutego 2023 r. parlament Norwegii (Stortinget) wyraził zgodę na uruchomienie pięcioletniego programu wsparcia Ukrainy, tzw. programu Nansena. Jego łączna wartość wynosi 75 mld koron i zakłada przekazywanie Ukrainie ok. 15 mld koron każdego roku. W 2023 r. połowa tej kwoty zostanie wykorzystana na wsparcie cywilne, a druga połowa na pomoc wojskową. Środki te pochodzić będą z podatku naftowego odprowadzanego do Państwowego Funduszu Naftowego (Oljefondet), którego wartość na koniec 2022 r. wyceniano na 12 429 mld koron (1 262 mld dolarów). W ten sposób Norwegia chce przynajmniej częściowo poprawić wizerunek państwa, które pośrednio skorzystało na wzroście cen surowców energetycznych wywołanym przez agresję Rosji na Ukrainę. Pod koniec stycznia 2023 r. norweska administracja podatkowa poinformowała, że wpływy do budżetu Norwegii z tytułu podatku naftowego wyniosą 884 mld koron (niecałe 80 mld euro). Oznacza to, że będą one trzykrotnie wyższe od dotychczasowego rekordu z 2021 r. wynoszącego 295 mld koron.

Efektywna pomoc humanitarna i cywilna. Rząd norweski przywiązuje bardzo dużą uwagę do efektywnego i transparentnego wykorzystania przekazywanej pomocy. W ocenie rządu stabilne i powszechnie poważane organizacje międzynarodowe są w stanie zagwarantować najlepsze wykorzystanie środków finansowych. Największą pomoc Norwegia przekazała Europejskiemu Bankowi Odbudowy i Rozwoju (EBOR) – 2 mld koron (drugi największy donator), które przeznaczono na zakup gazu dla Ukrainy w sezonie zimowym 2022/2023 (odbiorcą gazu na Ukrainie będzie ukraińska spółka państwowa Naftogaz, a płatności będą dokonywane bezpośrednio na rzecz europejskich dostawców gazu). Podobne powody stały za przekazaniem 1,3 mld koron Bankowi Światowemu, który uruchomił wielonarodowy fundusz powierniczy, mający na celu pomoc humanitarną, odbudowę i reformy na Ukrainie (URTF). Środki z tego funduszu będą przeznaczone na naprawę infrastruktury krytycznej i długoterminową odbudowę infrastruktury cywilnej zniszczonej przez działania wojenne. Norwegia wsparła także ukraińską administrację rządową (również za pośrednictwem Banku Światowego). Środki te zostały wykorzystane na wypłatę emerytur i świadczeń społecznych oraz wynagrodzeń dla personelu medycznego, nauczycieli i pracowników sektora publicznego.

Również wsparcie humanitarne przekazano za pośrednictwem organizacji międzynarodowych i pozarządowych. Norwegia przekazała 1,26 mld koron do rozdysponowania w ramach systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych. Ponad połowę tych środków otrzymały Światowy Program Żywnościowy (410 mln koron) i UNHCR (250 mln koron). Istotnymi kanałami pomocy były również norweskie i międzynarodowe organizacje humanitarne, które otrzymały łącznie 655 mln koron (w tym m.in. Norweska Rada ds. Uchodźców – 245,9 mln koron, Norweski Czerwony Krzyż – 111 mln koron). Norwegia była ważnym donatorem dla Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy (310 mln koron) oraz unijnego mechanizmu ochrony

ludności (365 mln koron). Środki te zostały wykorzystane na pomoc materialną, w tym m.in. na dostawę środków medycznych, generatorów prądu, żywności i wody, pomoc psychologiczną oraz budowę ośrodków zakwaterowania uchodźców i zakup odzieży ochronnej.

Pomoc wojskowa poprzez fundusze wielostronne. Z kwoty 4,4 mld koron przekazanych na pomoc wojskową dla Ukrainy w 2022 r. na wsparcie wojskowe przeznaczono ok. 3 mld koron. W jego ramach największą część (łącznie niemal 80%) stanowią środki przekazane pod koniec 2022 r. przez Norwegię do funduszy międzynarodowych prowadzonych przez NATO, UE i Wielką Brytanię. Wsparcie w ramach Międzynarodowego Funduszu dla Ukrainy (IFU), utworzonego w ramach Połączonych Sił Ekspedycyjnych (JEF), sięgnęło 1,9 mld koron. Za pomocą IFU sfinansowane zostaną nowe kontrakty na dostarczenie niezbędnego sprzętu do walki na Ukrainie, m.in. dronów, pocisków artyleryjskich oraz sprzętu do zagłuszania dronów. Norwegia przekazała także 300 mln koron na Kompleksowy Pakiet Pomocowy (CAP) dla Ukrainy, zarządzany przez NATO. CAP zapewnia zarówno środki do działań antykorupcyjnych, jak i wsparcie materialne obejmujące np. sprzęt medyczny, drony, systemy przeciwwzakłóceń oraz umundurowanie. Wreszcie pod koniec listopada 2022 r. Norwegia poinformowała o współfinansowaniu kwotą 150 mln koron budżetu operacyjnego misji pomocy wojskowej UE dla Ukrainy (EUMAM Ukraine), w ramach której przeprowadzone zostaną szkolenia dla maksymalnie 15 tys. ukraińskich żołnierzy. Stosowne porozumienie podpisano 6 grudnia 2022 r. – był to pierwszy przypadek wniesienia przez państwo trzecie wkładu finansowego do Europejskiego Instrumentu na rzecz Pokoju (EPF).

Szacunkowa wartość sprzętu wojskowego darowanego Ukrainie przez Norwegię w 2022 r. to niemal 1 mld koron. Już pod koniec lutego 2022 r. Norwegia przekazała hełmy, kamizelki przeciwołamkowe, racje żywnościowe, maski ochronne z filtrami, śpiwory, maty do spania i umundurowanie. W lutym i marcu 2022 r. dostarczono łącznie 4000 sztuk lekkiej broni przeciwpancernej M72 (Norwegia zakupi kolejne granatniki M72 i wyrzutnie rakiet M141 za 280 mln koron i przekaże je Ukrainie w 2023 r.). W kolejnych miesiącach 2022 r. Norwegia dostarczyła systemy obrony przeciwlotniczej Mistral, 14 pojazdów opancerzonych Iveco LAV III oraz 23 samobieżne pojazdy artyleryjskie (haubice M109) wraz z powiązaniem sprzętem, częściami zamiennymi i amunicją (na początku 2023 r. przekazano kolejne 10 000 pocisków artyleryjskich). Ponadto, we współpracy z Wielką Brytanią i USA, zdecydowano o dostawie wyrzutni rakietowych M270 (MLRS) oraz norweskiego systemu obrony powietrznej NASAMS.

W ramach pomocy wojskowej w 2023 r. Norwegia postanowiła o przekazaniu 8 czołgów Leopard 2A4 oraz 4 pojazdów specjalistycznych na podwoziu czołgowym (aktualnie na stanie norweskich wojsk lądowych są 52 czołgi Leopard 2A4). Pomoc obejmie również zakup amunicji i części zamiennych do przekazywanych maszyn. Norwegia weźmie udział też w szkoleniu ukraińskich żołnierzy, m.in. specjalistów medycznych, młodszych oficerów i snajperów oraz zapewni instruktorów w ramach wielonarodowych szkoleń w zakresie niszczenia ładunków wybuchowych.

Wnioski

- Inwazja Rosji na Ukrainę w znaczący sposób wpływa na pogorszenie stosunków Rosji z państwami Europy Zachodniej, w tym z Norwegią. Środki przekazane Ukrainie przez Norwegię są przejawem koordynacji działań w sprawach bezpieczeństwa i obrony z sojusznikami w ramach organizacji międzynarodowych. Świadczą także o determinacji Norwegii w zakresie wspierania obrony wolności i suwerenności Ukrainy.
- Większość środków dla Ukrainy, w zakresie pomocy zarówno cywilnej i humanitarnej, jak też wojskowej, Norwegia dostarcza za pośrednictwem różnorodnych mechanizmów międzynarodowych, obejmujących programy i inicjatywy zarządzane przez powszechne i regionalne organizacje międzynarodowe (System ONZ, NATO, UE, EBOR) oraz fundusze wielostronne kierowane przez państwa sojusznicze (np. Wielką Brytanię). Zdaniem Norwegii, z jednej strony pozwala to na elastyczność w zakresie dostaw systemów uzbrojenia, których aktualnie potrzebuje Ukraina, a z drugiej zwiększa efektywność i przejrzystość wydatkowanych środków publicznych.

- Obok pomocy dla Ukrainy ważną rolę odgrywa pomoc uchodźcom. Od rozpoczęcia wojny rosyjsko-ukraińskiej norweski Urząd ds. Cudzoziemców (UDI) do końca lutego 2023 r. zarejestrował niemal 41,5 tys. wniosków Ukraińców ubiegających się o azyl w Norwegii. Wciąż aktualizowane scenariusze wskazują, że w skrajnie negatywnym przypadku do Norwegii, zamieszkałej przez 5,4 mln ludzi, może dotrzeć ok. 100 tys. uchodźców.